ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308–9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl: 19 Sayı: 52 Nisan 2026

Yayın Geliş Tarihi: 01.09.2025 Yayına Kabul Tarihi:13.04.2026

DOI Numarası: https://doi.org/10.14520/adyusbd.1775645
Makale Türü: Araştırma Makalesi/Research Article
Atıf/Citation: Karanfil, S. (2026). David Hammons'ın Sanatında Irkçılığın Eleştirisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 773-797.

DAVİD HAMMONS'IN SANATINDA IRKÇILIĞIN ELEŞTİRİSİ

Serhan KARANFİL*

Öz

Bu makale, Afro-Amerikalı sanatçı David Hammons'ın eserleri üzerinden Amerika'daki ırkçılık, toplumsal eşitsizlikler ve kimlik meselelerinin sanatsal pratiklerle nasıl eleştirildiğini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Hammons, buluntu nesneler, gündelik materyaller ve performans sanatı aracılığıyla siyah bedenin temsili, siyah kültürün kamusal alandaki görünürlüğü ve kimlik inşası gibi temalar üzerine çalışmaktadır. Eserlerinde ırkçılığın tarihsel, yapısal ve kültürel boyutlarını inceleyerek, siyah kimliğinin çok katmanlı, direniş dolu ve zengin yapısını ortaya koymaktadır. Sanatı, toplumsal eleştiri ve sembolizmi güçlü biçimde harmanlayarak izleyiciyi mevcut kalıpları sorgulamaya ve derinlemesine düşünmeye davet etmektedir. Çalışmada, Hammons'ın sanatsal pratiğinin ırkçılığa karşı eleştirel duruşu ve toplumsal adaletsizliklere karşı farkındalık yaratmadaki önemini vurgulanmaktadır. Hammons'ın eserlerinde kullandığı semboller ve materyaller, izleyicide kimlik, aidiyet ve güç ilişkileri hakkında yeniden düşünme fırsatı yaratırken, sanatın direniş ve dönüşüm aracı olarak işlevini de pekiştirmektedir. Bu bağlamda, makale sanatın toplumsal değişim üzerindeki potansiyelini tartışmakta ve Hammons'ın çalışmalarının bu potansiyeli somutlaştıran önemli bir örnek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *David Hammons, ırkçılık, ırkçılık eleştirileri*

* Dr., Bir Kuruma Bağlı Değil, serhankaranfil@gmail.com, Eskişehir/Türkiye.

THE CRITIQUE OF RACISM IN DAVID HAMMONS' ART

Abstract

This article comprehensively examines how issues of racism, social inequality, and identity in America are critiqued through the artistic practices of African-American artist David Hammons. Hammons works on themes such as the representation of the black body, the visibility of black culture in the public sphere, and the construction of identity through found objects, everyday materials, and performance art. By examining the historical, structural, and cultural dimensions of racism in his works, he reveals the multi-layered, resistant, and rich structure of black identity. His art powerfully blends social criticism and symbolism, inviting viewers to question existing patterns and think deeply. The study is emphasized the importance of Hammons' artistic practice in taking a critical stance against racism and raising awareness of social injustices. The symbols and materials Hammons uses in his works encourage viewers to rethink issues of identity, belonging, and power relations, while also reinforcing art's role as an agent of resistance and transformation. In this context, the article discusses art's potential for social change and demonstrates that Hammons' work is an important example of this potential in action.

Keywords: *David Hammons, racism, criticism of racism*

1. GİRİŞ

Sanat, toplumsal gerçeklikleri ve bireysel deneyimleri ifade etme gücüyle, tarih boyunca yaşanan olaylara ve kültürel süreçlere farklı açılardan yaklaşmıştır. Bu bağlamda, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nde sanatın, ırkçılığa karşı bir mücadele aracı olarak kullanıldığı görülmektedir (Karanfil, 2024: 99). Amerika'da ırkçılığa karşı duruş sergileyen Kara Walker, Keryy James Marshall ve Glenn Ligon gibi sanatçılar da özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında aktif olarak yer almıştır (Karanfil ve Küçükhasköylü, 2025: 464). Afro-Amerikalı sanatçılar, maruz kaldıkları ayrımcılık ve toplumsal dışlanmaya sanat yoluyla tepki göstermiş; estetik ifadeleriyle bireysel bir sanat pratiği geliştirirken politik ve toplumsal bir direniş de ortaya koymuşlardır. (Filipovic, 2017: 33).

David Hammons, Afro-Amerikan sanatının önde gelen isimlerinden biri olarak, ırk, köken ve Amerika'nın sosyo-politik durumunu sorgulayan eserleriyle tanınmaktadır. Hammons, özellikle found object (buluntu nesne) kullanımıyla, günlük yaşamın sıradan nesnelerini, sanatsal bir dile dönüştürerek güçlü bir eleştirel bakış açısı geliştirmiştir. Bu yaklaşımla, onun eserleri ırkçılık karşıtı temaları ve bunların altında kalan toplumsal eşitsizlikleri duyurmak amacıyla bir sanatsal pratiği ifade etmektedir. Hammons'ın çalışmaları, izleyicileri ırkçılığın ve kimlik sorunlarının derinliklerine inerek bu konuların gündelik hayatta nasıl yer kapsadığı konusunda sorgulamaya yönlendirmektedir (Aranke, 2021: 41).

Bu makalede, David Hammons'ın sanat üretimleri temel alınarak, ırkçılığa karşı bedenin temsili, toplumsal eleştiri, siyah kültürün temsilleri ile kimlik ve sembolizm başlıkları etrafında sistematik ve derinlemesine bir inceleme yapılması amacıyla kapsamlı bir analitik çerçeve oluşturulmuştur. Bu başlıklar, sanatçının eserlerinde öne çıkan temel temalar olarak seçilmiş ve Hammons'ın sanatı aracılığıyla toplumsal ve yapısal eşitsizlikler, ötekileştirme süreçleri ve siyah kimliğinin çok katmanlı boyutları ele alınmıştır. Bedenin temsili başlığı altında, Hammons'ın ırkçılığın somut etkilerine karşı geliştirdiği estetik ve politik duruşu incelenirken; toplumsal eleştiri ve siyah kültürün temsili başlığı, sanatçının güncel ve tarihsel bağlamda toplumsal adaletsizliklere yönelik eleştirel yaklaşımını ortaya koymaktadır. Siyah kültürün, Hammons'ın eserlerinde yer verdiği semboller, ritüeller ve tarihsel göndermeler aracılığıyla, siyah kimliğinin zengin ve çoğulcu yapısını anlamlandırma çabalarını göstermektedir. Kimlik ve sembolizm başlığı altında, sanatçının imgeler ve simgeler üzerinden kimlik inşası ile güç ilişkileri arasındaki etkileşimi nasıl kurduğu çözümlenmiş; bu çözümleme kapsamında, izleyiciyi kimlik politikaları üzerine derinlemesine düşünmeye yönlendiren durum tartışılmıştır. Böylece, Hammons'ın sanatı, ırkçılığın toplumsal ve kültürel boyutları ile kimlik

mücadelesinin çok yönlü dinamiklerini bu bütüncül perspektif içinde değerlendirmeye olanak sağlamıştır.

David Hammons'ın sanatı; Amerika'daki ırkçılık, toplumsal eşitsizlikler ve kimlik meselelerine yönelik güçlü ve kapsamlı bir eleştiri sunmaktadır. Buluntu nesneleri kullanarak geliştirdiği eserler, gündelik yaşamın sıradan ögelerini sanatsal bir anlatı aracı haline getirerek, ötekileştirilmiş insanların mücadelesine destek vermektedir. Hammons'ın çalışmaları, izleyiciyi mevcut toplumsal ve kültürel kalıpları sorgulamaya davet ederken, bu gerçekliklere ilişkin eleştirel bir farkındalık geliştirmeye de yönlendirmektedir. Bu makale, sanatçının üretimlerine odaklanarak, Hammons'ın ırkçılığa karşı geliştirdiği eleştirel duruşu ve sanat aracılığıyla toplumsal sorunları nasıl gündeme getirdiğini analiz etmeyi amaçlamıştır. Sonuç kısmında, elde edilen bulgular ve veriler kapsamlı bir şekilde tartışılarak, Hammons'ın sanatsal pratiğinin ırkçılık ve kimlik meselelerine yönelik eleştirel yaklaşımını anlamada önemli katkılar sunduğu sonucu tartışılarak değerlendirilmiştir.

2. IRKÇILIĞA KARŞI BEDENİN TEMSİLİ

Hammons'ın çalışmaları sıklıkla Afro-Amerikan mirasıyla yankılanan bulunan nesneleri ve malzemeleri kullanır ve böylece sanat dünyasındaki önemlerini geri kazanır ve yeniden tanımlar. Örneğin, saç ve diğer günlük eşyalar gibi malzemeleri kullanması, siyahların yaşamları ve deneyimlerinin genellikle göz ardı edilen anlatılarını vurgulamaya çalışmaktadır (Filipovic, 2017: 40). Bu yaklaşım, Lisa Wainwright'ın *African Art as Found Object* başlıklı makalesinde tartıştığı kavramsal çerçeveyle örtüşmektedir. Wainwright, David Hammons gibi sanatçıların geleneksel Afrika sanat eserlerini "buluntu nesne" (found object) olarak yeniden ele alarak, bu eserleri Batı modernizminin egzotikleştirici ve indirgemeci okumalarından kurtarmayı amaçladıklarını belirtir. Böylece sanatçılar, Afrika sanatını kendi kültürel ve tarihsel bağlamına geri taşıyarak,

hem sömürgeci estetik yaklaşımlara karşı bir direnç oluşturur hem de Afrika kimliği ve mirası üzerine eleştirel bir diyalog kurarlar (Wainwright, 2024: 5).

Bu bağlamda Wainwright, Afrika kökenli çağdaş sanatçıların buluntu nesneleri kullanarak gerçekleştirdikleri bu yeniden konumlandırma eylemini, kültürel bir geri kazanım stratejisi olarak tanımlar Ona göre bu sanatçılar, Batı modernizminin Afrika sanatını anonimleştiren ve egzotikleştiren söylemlerine karşı, kendi tarihsel ve manevi bağlarını görünür kılarak bir tür "karşı temellük" pratiği yürütmektedirler. Bu anlayış, Afrika sanatının artık yalnızca modernist biçimsel yeniliğin kaynağı olarak değil, aynı zamanda diasporik kimliğin yeniden inşasında etkin bir araç olarak değerlendirildiği yeni bir okuma biçimi sunar (Wainwright, 2024: 6-7). Bu açıdan Hammons'ın eserlerinde kullandığı saç, şişe ya da Afrika maskesi gibi gündelik ve kültürel açıdan yüklü malzemeler, yalnızca estetik bir tercih değil, aynı zamanda sömürgecilik sonrası kimlik mücadelesinin simgesel nesneleri hâline gelir.

Wainwright ayrıca, Hammons'ın çalışmalarında bu yeniden sahiplenme sürecinin yalnızca kültürel değil, ruhsal bir boyuta da sahip olduğunu vurgular. Sanatçının eserlerinde birbirine bağlanan ve ayna gibi yansıtıcı ögelerle bütünlenen Afrika maskeleri, hem geçmişe yönelik manevi bir çağrı hem de köleleştirilmiş bedenlerin tarihine dair sembolik bir göndermedir. Wainwright bu yaklaşımı, "Afrika objesinin kutsal işlevini çağdaş bir mekânda yeniden canlandırma girişimi" olarak yorumlar (Wainwright, 2024: 12-14). Böylece Hammons, buluntu nesneler aracılığıyla geçmişin sömürgeci hafızasına müdahale ederken, Afro-Amerikan kimliğinin hem kültürel hem de spiritüel temellerini yeniden inşa etmeye yönelir.

Ünlü Afro-Amerikan sanatçı David Hammons, ırk, kimlik ve Amerika'nın sosyo-politik yapısını sorgulayan yenilikçi ve kışkırtıcı eserleriyle tanınır. Sanatında alışılmadık malzemeler ve yöntemler kullanarak, Afro-Amerikan deneyimlerini

çevreleyen kültürel ve tarihi anlatılarla derin bir ilişki kurmaktadır (Filipovic, 2017: 36). Hammons'ın çalışmaları, sanat aracılığıyla toplumsal normlara ve beklentilere meydan okuyan eleştirel bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, çağdaş toplumdaki sistematik eşitsizlikler ve kültürel kalıplar üzerine düşünmeye imkân tanımaktadır.

Hammons'ın sanatı, siyah kimlikleri/bedenleri ötekileştirmeyi amaçlayan baskın kültürel anlatılara karşı bir direniş alanı olarak değerlendirilebilir. Çünkü sanatçı, bedensel temsilleri kullanarak, bu anlatıların altında yatan önyargıları ve tarihsel eşitsizlikleri görünür kılmaktadır. Bu yaklaşımıyla Hammons, yalnızca estetik bir ifade biçimi sunmakla kalmaz, aynı zamanda izleyicileri siyah bedenin tarihsel olarak nasıl konumlandırıldığını ve temsil edildiğini sorgulamaya teşvik eder. Bu bağlamda hem bireysel hafızanın hem de kolektif belleğin bir ifadesi olarak işlev görürken, ırkçılık karşıtı eleştirilerin sanatsal düzlemde nasıl somutlaşabileceğine dair güçlü örnekler sunar. Ünlü Sanat Tarihçi ve aynı zamanda siyah olan Huey Copeland'ın da belirttiği gibi, Hammons'ın uygulaması siyahlık, cinsiyet ve kurumsal eleştirinin kesişimlerini örneklendirerek çağdaş sanat dünyasındaki temsilin karmaşıklıklarını ortaya koymaktadır (Copeland, 2019: 64). Çalışmaları, genellikle siyah sanatçıların görünürlüğü ve karşılaştıkları sistemsel engeller hakkında tartışmalara yol açar ve böylece sanat endüstrisini yöneten normatif çerçeveleri sorgulamaktadır (Jones, 1998: 20). Bu, sanatın toplumsal olaylara karşı katalizör görevi görebileceğini araştıran çeşitli çalışmalarda vurgulandığı gibi, toplumsal normlar ve sanatsal ifade üzerindeki etkileri hakkındaki daha geniş söylemle de bağdaştırılabilir (Kirakosyan ve Stephenson, 2019: 376). Hammons'ın çalışması izleyicileri kendi algıları ve önyargılarıyla eleştirel bir şekilde etkileşime girmeye davet etmektedir. Geleneksel estetik ve anlatılara meydan okuyan sanatı sunarak, ırk ve kimlikle ilgili toplumsal normların yeniden değerlendirilmesini düşündürtmektedir.

Sanatın, toplumsal tutumlar ve normlar konusunda kamu bilincini artırabileceği ve çeşitli izleyiciler arasında diyaloğu teşvik edebileceği fikri her ne kadar tartışmalı da olsa böyle bir gücü olacağı göz ardı edilmemelidir (Kirakosyan ve Stephenson, 2019: 378). Hammons'ın sanatı bu nedenle yalnızca kişisel ve kolektif kimliğin bir yansıması olarak değil, aynı zamanda toplumsal eleştiri ve dönüşüm için güçlü bir araç olarak da işlev görmektedir. Hammons'ın sanatsal pratiği, ırkçılığa ve toplumsal normlara yönelik eleştirel yaklaşımla karakterize edilen ırk ve kimliğin derinlemesine bir keşfidir. Eserleri, izleyicileri Afrika kökenli Amerikalıların deneyimini şekillendiren tarihsel ve kültürel anlatılarla etkileşime girerken kendi önyargılarıyla yüzleşmeye zorlamaktadır.

Çalışmaları ırkçılığa karşı eleştirel ve toplumsal normların sorgulanmasına yönelik yaklaşımını örneklendirir. Önemli bir çalışması olan ve duvarda asılı duran kapüşonlu bir sweatshirtten oluşan *In the Hood* (Şekil 1) adlı çalışması önemlidir. Bu eser, özellikle ABD'deki linç ve ırkçı mirasa atıfta bulunarak, Amerika'da siyah bedenlere yönelik tarihi ve günümüzde devam eden şiddet hakkında güçlü bir yorum görevi görmektedir. İn the Hood adlı eserinde Hammons, bir sweatshirtün kapüşonunu duvara çivileyerek genç, siyah ve erkek olmanın deneyimini vurgulamıştır. Bu bağlamda, Hammons'ın çalışması, ırkçılığa karşı bedenin hem bir protesto aracı hem de maruz bırakılan şiddetin sessiz ama çarpıcı bir tanığı olarak nasıl işlev gördüğünü gözler önüne serer. Sanatçı, bedeni doğrudan göstermeden, onun yokluğu üzerinden bir varlık ve hafıza alanı yaratır; böylece siyah bedenin tarihsel olarak nasıl silinmeye çalışıldığını ve buna rağmen nasıl direnç geliştirdiğini anlatır. Sıradan bir endüstriyel kumaş parçası olarak görülebilecek bu kapüşon, yükseğe asıldığında linç sahnelerini ve hatta İsa'nın çarmıha gerilişini anımsatan güçlü bir imgeye dönüşmektedir (Gopnik, 2016). Kapüşonun sweatshirtten kesilerek ayrılması, tıpkı bir fırça darbesi kadar dikkatle planlanmış bir eylemdir. Bu ayrışma, uzuvlarından koparılmış bir bedeni çağrıştırır. Hammons'ın bir diğer dikkatli müdahalesi ise, kapüşonun içerisine tel

yerleştirerek olmayan bir kafa için bir alan yaratmasıdır (Gopnik, 2016). Hammons'ın derin mesajları iletmek için gündelik nesneleri kullanması, Marsden'n makalesinde tartıştığı gibi, sanatın diyalog ve aktivizm için bir araç haline geldiği düşüncesini desteklemektedir (Marsden, 2022: 209-226).

Şekil 1. David Hammons, In the Hood, 1993, Tilton Gallery, New York

Kaynak: Filipovic, 2017: 117.

Bir diğer önemli çalışması ise Hammons'ın New York City sokaklarında kartopu sattığı *Bliz-aard Ball Sale* (Şekil 2) adlı performansıdır. Bu performans, tüketim kültürünü ve siyah kimliğin metalaştırılmasını eleştirir (Blanga Gubbay, 2017: 160). Hammons, bedenini sokakta konumlandırarak ve gündelik bir nesneyi pazara sunarak, siyah bedenin kamusal alanda nasıl nesneleştirildiğini ve değersizleştirildiğini görünür kılar. Kartopu gibi geçici ve anlamsız görünen bir nesnenin satışa sunulması, siyah kültürün ve bedenin ekonomi politikaları içinde nasıl araçsallaştırıldığını vurgular (Blanga Gubbay, 2017: 162). Bu performans, McGuigan'ın neoliberal kapitalizm ve kültürel popülizm eleştirilerini destekler niteliktedir (McGuigan, 2011: 7). Hammons'ın beden temsili burada da ırkçılığa karşı eleştirel bir duruşun ve ekonomik sömürüye karşı görsel bir direnişin taşıyıcısıdır.

Şekil 2. David Hammons, Bliz-aard Ball Sale, 1983, Cooper Square, New York

Kaynak: Filipovic, 2017: 18-29.

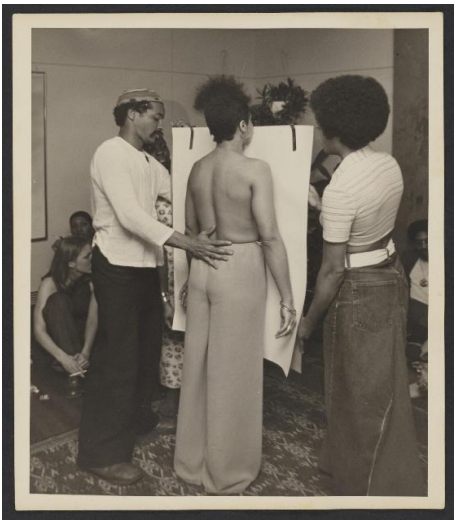
Hammons'ın sanatı, ırkçılığın gündelik yaşamda nasıl içselleştirildiğini ve bu sürecin siyahi bireyler üzerindeki psikolojik ve toplumsal etkilerini sorgulamaktadır. Sanatçı, özellikle siyahi bedenin kamusal alandaki görünürlüğünün nasıl bir tehdit algısı yarattığını sorgulamaktadır. 1968-1979 yılları arasında ürettiği *Body Print* serisinde (Şekil 3), kendi bedenini bir baskı aracı olarak kullanarak siyahi bedenlerin temsiline yönelik eleştirel bir yaklaşım geliştirmiştir Hammons, vücudu yağlayıp pigmentle kapladıktan sonra kâğıda temas ettirerek oluşturduğu bu baskılarla, siyahi bedenin tarihsel olarak nasıl nesneleştirildiğini ve görsel kültürde ne şekilde konumlandırıldığını göstermiştir. Bu beden baskıları, yalnızca fiziksel bir iz bırakmaz; aynı zamanda, sanat tarihinde beyaz normların dışında kalan bedenlerin yok sayılışına karşı güçlü bir karşı duruş sergiler. Böylece sanatçı, bedeni yalnızca bir temsil nesnesi değil, ırkçılığa karşı direnişin maddi bir aracı haline getirmektedir (Baraka, 2011: 62).

a) b) c)

Şekil 3. a) Davİd Hammons, Body Prints b) Untitled c) Untitled (Double Body Print Collage)
Kaynak: Drawingcenter.org, 2025

Hammons'ın performans sanatı, ırkçılığın eleştirisini yalnızca kavramsal değil, bedensel ve duyusal düzeyde de görünür kılar. 1975 yılında gerçekleştirdiği *Greasy Bags and Barbecue Bones* (Şekil 4) adlı performansında kullandığı yağlı kâğıt torbalar ve kemikler, siyahi bedenin kültürel olarak nasıl indirgenmiş, araçsallaştırılmış ve tüketim nesnesine dönüştürülmüş olduğunu simgelemektedir. Hammons bu performansta, siyahi kültürün emek, beden ve kimlik düzeyinde metalaştırılmasını sorgulayarak, ırk temelli eşitsizlikleri gündelik nesneler üzerinden göstermiştir. Beden, burada doğrudan gösterilmese de onun izleri ve atıkları aracılığıyla temsil edilir; bu temsil hem fiziksel yokluk hem de kültürel silinmişlik fikrini aynı anda çağrıştırmaktadır. Sanatçı, izleyiciyi bu nesneler aracılığıyla siyahi bedenin tarihsel ve güncel sömürüsünü fark etmeye zorlamaktadır (Powell, 1999: 91). Böylece Hammons, bedenin doğrudan varlığına başvurmadan da ırkçılığa karşı eleştirel bir temsiliyet üretmeyi başarmaktadır.

Şekil 4. David Hammons, Greasy Bags and Barbecue Bones, 1975, Museum of Modern Art MoMA, New York

Kaynak: Moma.org, 2025a.

Joseph Beuys'un yağ ve keçe kullanarak yaptığı eserleri enerjinin, iradenin, hayata tutunmanın ve toplumsal iyileşmenin birer simgesi olarak kullanıldığı görülmüştür (Şahin, 2022: 125). Beuys'un yağ ve keçe sembolizmi sıklıkla Hammons'un kıvırcık saçları ve barbekü kemikleriyle karşılaştırılır. Bu yaklaşım, Beuys'un malzemeye yüklediği anlamın bedensel arayışıyla ilişkili olduğunu gösterirken; benzer biçimde, David Hammons'ın kıvırcık saç, barbekü kemiği ve yağlı torba gibi malzemeleri de siyahi bedenin tarihsel hafızasını, kültürel direnişini ve toplumsal görünmezliğini görünür kılan semboller olarak değerlendirilebilir. Hammons'un bu malzemelere yüklediği anlam, ırkçılık ve temsil meselesiyle kesiştiği bir alana taşındığını göstermektedir.

Sanatçılar arasında kuşkusuz başka paralellikler de bulunmaktadır. Beuys, göçebe şamanlar tarafından kurtarılma anlatısını benimseyerek Batı rasyonalitesinin sınırlarının ötesine geçen bir şaman figürü olarak kendini konumlandırırken; Hammons, beyaz ırkçı bir toplumun yerleşik geleneklerini sarsmış, kendini ana akım değerleri reddeden bir duruş sergilemiştir (Filipovic, 2017: 92). Hammons'ın, dayandığı Afrika manevi gelenekleri hakkındaki iddiasını bir şekilde daha otantik olarak hayal edebiliriz, ancak orada da güçlü bir inşanın olduğu unutulmamalıdır. Hammons'ın söylediği gibi*:* "Ben avangarddan daha çok hafızaya önem veriyorum" (Filipovic, 2017: 92). Hafıza derken, siyah bedenin bir ticaret metası olarak dahil olduğu siyah deneyimin tarihini kastettiği düşünülebilir.

3. TOPLUMSAL ELEŞTİRİ ve SİYAH KÜLTÜRÜN TEMSİLİ

David Hammons'ın sanatı, siyahi kültürün temsiline yönelik derin bir sorgulama ve yeniden yorumlama çabası olarak toplumsal eleştirinin güçlü bir aracıdır. Hammons, eserlerinde ırkçılığın dayandığı toplumsal normları, kalıplaşmış stereotipleri ve yapısal eşitsizlikleri eleştirerek bu yapıların ardındaki önyargı ve adaletsizlikleri görünür kılmaktadır. Bu eleştirel yaklaşım, mevcut düzeni sorgulamakla kalmayıp, siyahi kimliğin, kültürel mirasın ve bireysel deneyimlerin sanatsal temsilinde alternatif anlamlar ve daha kapsayıcı değerler sunmayı amaçlamaktadır. Hammons'ın işlerinde sıklıkla toplumsal kimlik, ırk ve kültür gibi kavramlar bir araya gelmekte; izleyiciye siyahi kültürün çok katmanlı yapısını ve bu yapının karşılaştığı tarihsel ve sosyal baskılar düşünülmektedir. Bu yönüyle Hammons'ın sanatı hem eleştirel bir duruşu hem de siyahi deneyimin onarıcı ve dönüştürücü bir temsili olarak okunabilmektedir.

Hammons'ın *Higher Goals* (Şekil 5) adlı eseri, basketbol potası ve toplarını kullanarak Afro-Amerikan kültürünün ve gençliğin toplumsal dinamiklerini sorgulamaktadır. Bu eser, sporun ve oyunların, özellikle basketbolun, Afro-Amerikan toplumu için bir kimlik inşası aracı haline geldiğini göstermektedir. Hammons, sporun yalnızca bir eğlence biçimi değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir ifade şekli olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sanatın toplumsal değişim üzerindeki etkisi Hammons'ın çalışmalarında sıkça ele alınmaktadır (Hurley vd., 2014: 419-426). Basketbol, Amerikan kültüründe oldukça popüler bir spor olmasına rağmen, beyaz Amerikalıların bu sporu sahiplenerek övünmesi ile en iyi oyuncuların çoğunlukla siyahi bireylerden oluşması arasında belirgin bir tezat bulunmaktadır. Hammons, bu çelişkiye dikkat çekerek, aradaki uçurumu simgeleyen kamusal bir sanat eseri aracılığıyla toplumsal mesajlar iletmektedir.

Şekil 5. David Hammons, Higher Goals, 1983, 16,8 m basketbol direği yüksekliği, 1'st Street ve Frederick Douglass Bulvarı, New York,
Kaynak: Filipovic, 2017: 109.

Hammons'ın 1974 tarihli *Spade with Chains* (Şekil 6) adlı eseri, ırkçılık ve kölelik tarihine yönelik güçlü bir eleştiriyi yansıtmaktadır. Eserde, zincirlerle bağlanmış bir kürek kullanılmaktadır. Kürek; tarım aracı, inşaat işleri, tren yollarında kullanılmakla beraber Amerikalı siyahiler için aşağılayıcı bir stereotip olarak çift anlamlı bir işlev görmektedir. Çünkü ABD'de siyahi bireyler uzun yıllar boyunca beyaz Amerikalılar tarafından kırsal kesimde köle olarak tarım işlerinde çalıştırılmıştır (Bey, 1994: 46-47). Hammons, bu objeyi kullanarak ırkçı tarih ve sömürgecilik pratiklerine dikkat çekmekte; siyahi deneyimin tarihsel acılarını görünür kılmaktadır. Böylece eser, siyahi kültürün toplumsal hafızasında yer eden baskı ve direniş temalarını etkili biçimde temsil etmektedir.

Şekil 6. David Hammons, Spade With Chains, 1973, Los Angeles, Slauson Avenue Studio, Los Angeles,
Kaynak: Wattis.org, 2025.

Hammons'ın önemli çalışmalarından biri olan *Public Enemy* (Şekil 7) adlı enstalasyonu, Amerikan bayrağını yeniden yorumlayarak ulusal kimlik, özgürlük ve eşitlik gibi kavramları sorgulamaktadır. Eserde bayrak, geleneksel yüceltici anlamından uzaklaştırılarak, yapısal ırkçılığa işaret eden bir sembole dönüştürülmektedir. Bu müdahale, Amerikan kimliğinin evrensel değerler üzerine değil, tarihsel adaletsizlikler ve dışlayıcı söylemler üzerine kurulu olduğu eleştirisini gündeme getirmektedir. Hammons, *Public Enemy* ile izleyiciyi ulusal kimliklerin nasıl inşa edildiğini ve bu inşaların arkasında hangi ayrımcı politikaların yer aldığını sorgulamaya yönlendirmektedir (Aranke, 2021: 40). Bu eser, sanatın toplumsal eleştiri ve siyahi kültürel temsil aracı olarak nasıl işlev görebileceğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Şekil 7. David Hammons, Public Enemy, 19 Ekim 1991-7 Ocak 1992, Museum of Modern Art MoMA, New York
Kaynak: Moma.org, 2025b

Toplumsal Eleştiri ve Siyahi Kültür Temsilleri başlığı altında ele alınan eserler, Hammons'ın sanatında siyahi kimliğin tarihsel, kültürel ve politik bağlamlarda nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Sanatçı, ırkçılık, dışlanma ve eşitsizlik gibi yapısal sorunları görünür kılarken, siyahi kültürün direniş gücünü ve çok katmanlı yapısını da vurgulamaktadır. Bu temsil biçimi, sadece bir eleştiri sunmakla sınırlı kalmayıp, siyahi deneyimin sanatsal ve düşünsel bir hafızaya dönüştürülmesini mümkün kılmaktadır. Hammons'ın işleri, kültürel semboller aracılığıyla hem mevcut düzenin çelişkilerini açığa çıkarmakta hem de bu düzenin dışında var olabilecek alternatif eleştirileri ortaya koymaktadır.

4. KİMLİK ve SEMBOLİZM

David Hammons, sanat pratiğinde kimlik ve aidiyet kavramlarını semboller üzerinden sorgulayan, çağdaş sanatın özgün temsilcilerinden biridir. Özellikle Amerika'daki siyah toplulukların tarihsel ve kültürel deneyimlerine odaklanan sanatında, ulusal simgeler ve gündelik nesneler aracılığıyla kimliğin nasıl inşa

edildiğini ve bu inşanın hangi dışlayıcı yapılara dayandığını görünür kılmaktadır. Hammons'ın çalışmaları, bayraklar, haritalar ya da toplumsal bellekte yer etmiş imgeler gibi sembolik unsurları dönüştürerek, izleyiciyi sorgulamaya davet etmektedir (Schriber, 2019: 42).

Hammons'ın, *African American Flag* (Şekil 8) adlı eseri, onun ırksal kimlik ve sembolizmle olan ilişkisini daha da örneklemektedir. Hammons, geleneksel Amerikan bayrağını Pan-Afrikan bayrağının renklerini içerecek şekilde değiştirerek izleyicileri Afrikalı Amerikalılar için vatanseverlik ve ulusal kimlik anlamını yeniden gözden geçirmeyi düşündürmektedir.

Şekil 8. David Hammons, African American Flag, 1990, Museum of Modern Art MoMA, New York
Kaynak: Moma.org, 1990.

Hammons, African American Flag adlı eserinde Amerika Birleşik Devletleri bayrağını yeniden yorumlayarak, renklerini 1914'te kurulan *Pan-African Universal Negro Improvement Association'ın* kırmızı, yeşil ve siyah tonlarıyla değiştirir (Moma.org, 1990). Bu çalışmanın on parçalık bir edisyonundan biri, 1990 yılında New York City'deki *Jack Tilton Gallery'de* gerçekleşen bir sergi için üretilmiştir. Sergide, African American Flag'ın yanı sıra Güney Kore ve Yemen bayrakları da yer alıyordu. Bu bayraklar, üzerlerinde yavaşça eriyen bir buz bloğu bulunan petrol bidonlarına asılmış şekilde sergilenmiştir. *Who's Ice Is*

Colder (Şekil 9) başlıklı bu enstalasyon, üç farklı topluluğun New York'taki mahalle bakkalları ve marketlerin sahipliği üzerine yaşadığı rekabeti hicveden bir parodi niteliği taşımaktadır (Moma.org, 1990).

Şekil 9. David Hammons, Whose Ice Is Colder, 1990, Tilton Gallery, New York (**Kaynak:** Filipovic, 2017: 109).

David Hammons'ın yukarıda ele alınan çalışmaları, kimliğin semboller aracılığıyla nasıl şekillendiğini ve bu sembollerin hangi tarihsel ve kültürel gerilimleri taşıdığını göstermektedir. Amerikan bayrağının renklerini dönüştürerek oluşturduğu *African American Flag*, ulusal aidiyetin evrensel olmadığını ve bu aidiyetin hangi gruplar için dışlayıcı işlevler taşıdığını sorgulamaktadır. Öte yandan *Whose Ice Is Colder* adlı eserde, gündelik rekabet biçimleri üzerinden etnik kimliklerin ekonomiyle nasıl ilişkilendirildiğini ve bu ilişkinin ardında yatan hiyerarşiyi tartışmaya açmıştır. Hammons, bu tür sembolik eserleriyle izleyiciyi alışılmış anlam kalıplarının dışına çıkararak kimliğin, mekânın ve tarihsel belleğin yeniden değerlendirilmesini düşündürmektedir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu makale, David Hammons'ın sanatı üzerinden Amerika'daki ırkçılık ve ayrımcılığın sanat aracılığıyla nasıl sorgulandığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada, sanatçının farklı dönemlerde ürettiği işler üzerinden bedenin temsili,

siyah kültürün kamusal alandaki görünürlüğü ve sembolik mekanlar aracılığıyla kimliğin inşası gibi temalar ele alınmıştır. Hammons'un eserlerinde, ırkçılığın yalnızca bireysel değil, yapısal ve tarihsel boyutlarıyla nasıl işlediği; sanatın bu yapıları görünür kılma potansiyeliyle nasıl bir eleştiri geliştirebileceği analiz edilmiştir.

Makalenin ilk bölümünde sanatçının beden temsilleri üzerinden geliştirdiği eleştiriler ele alınmış, siyah bedenin tarih boyunca karşılaştığı dışlayıcı yaklaşımlar ve bu yaklaşımların görsel dile nasıl aktarıldığı incelenmiştir. *Body Prints* ve *Greasy Bags and Barbecue Bones* gibi eserler aracılığıyla Hammons'un, siyah bedenin hem tarihsel şiddetle hem de kültürel nesneleştirmeyle nasıl ilişkilendirildiğini görünür kıldığı ortaya konmuştur. İkinci bölümde ise sanatçının gündelik nesneler ve malzemeler aracılığıyla siyah kültürün kamusal alandaki temsiline dair eleştiriler sunması analiz edilmiştir. *In the Hood*, *Spade with Chains*, *Bliz-aard Ball Sale* ve *Higher Goals* gibi işler, Hammons'un toplumsal eşitsizlikleri, sınıfsal sınırları ve kültürel kodları sanat yoluyla sorguladığını göstermektedir. Bu eserler, aynı zamanda sanatçının sıradan olanı dönüştürerek nasıl çarpıcı ve düşündürücü bir anlatı kurduğunu ortaya koymaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise kimlik, aidiyet ve ulusal semboller üzerinden geliştirilen eleştirel yaklaşımlar değerlendirilmiştir. Özellikle *African American Flag* ve *Whose Ice Is Colder* gibi yapıtlar, ulusal kimliğin yalnızca görsel bir form değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel bir ideoloji taşıyıcısı olduğunu hatırlatmakta; Hammons'un bu ideolojik formlara yönelik müdahaleleri, izleyiciyi yeniden düşünmeye sevk etmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın temel sonucu, David Hammons'ın sanatının yalnızca bireysel bir ifade alanı olarak değil, ırkçılığın farklı boyutlarına dikkat çeken eleştirel bir anlatı olarak değerlendirilmesi gerektiğidir. Hammons, eserleriyle hem geçmişe yönelik bir hatırlama hem de güncel sosyal adaletsizliklere dair bir farkındalık yaratmaktadır. Çalışma, sanatın toplumsal sorunlarla yüzleşmekte

etkili bir araç olabileceğini göstermiş ve Hammons'un üretimlerinin bu bağlamda özgün bir örnek sunduğunu ortaya koymuştur.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin yayımlanmasında herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Aranke, S. (2021). "How to see like Hammons." Liquid Blackness 5(2), 39-47. https://doi.org/10.1215/26923874-9272762.

Baraka, A. (2011). EyeMinded: Living And Writing Contemporary Art. *One Diaspora.* K. Jones (Ed.), *(*37-158). Durham, North Carolina: Duke University Press.

Bey, D. (1994). "In The Spirit Of Minkisi: The Art Of David Hammons." Third Text, 8(27), 45-54. https://doi.org/10.1080/09528829408576487.

Blanga Gubbay, D. (2017). "Bliz-aard Ball Sale: David Hammons und die Grenzen der Ausstellung." Paragrana, 26(1), 158-165. https://doi.org/10.1515/para-2017-0013

Copeland, H. (2019). "A Seat At The Table: Notes Of An Institutional Creature." October, 63-78. https://doi.org/10.1162/octo_a_00348.

Drawingcenter.org. 10 Mart 2025 tarihinde https://drawingcenter.org/exhibitions/david-hammons/works/0 veri tabanından alınmıştır.

Filipovic, E. (2017). *David Hammons bliz-aard ball sale.* London: Afterall Books.

Gopnik, B. (2016, 04 27). *David Hammons Makes a Hood Stand for a Race and Racism*. 9 Mart tarihinde https://news.artnet.com/market/david-hammons-at-mnuchin-482738 veri tabanından alınmıştır.

Hurley, J., Linsley, P. Rowe, S. and Fontanella, F. (2014). "Empathy At A Distance: A Gualitative Study On The Impact Of Publically-Displayed Art An Observers." International Journal of Mental Health Nursing, 23(5), 419-426. https://doi.org/10.1111/inm.12073.

Jones, K. (1998). "In The Thick Of It: David Hammons And Hair Culture In The 1970s". Third Text, 12(44), 17-24. https://doi.org/10.1080/09528829808576748.

Karanfil, S. (2024). *Sanatta Irkçılık Eleştirileri (2001-2021): Viyana Weltmuseum Re: Present Unlearning Racism Sergisi.* Yayınlamamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.

Karanfil, S.,ve Küçükhasköylü, N. (2025). "Sanatta Irkçılık Eleştirileri (2001-2021): Amerika'da Irkçılığa Karşı Sanatçılar ve Eserleri." Sanat Ve Tasarım Dergisi, 15(1), 462-478. DOI: 10.20488/sanattasarim.1717667

Kirakosyan, L. ve Stephenson, M., Jr. (2019). "Arts As Dialogic Practice: Deriving Lessons For Change From Community-Based Art-Making For International Development." Psych, 1(1), 375-390. https://doi.org/10.3390/psych1010027.

Marsden, S. (2022). "Class Matters: Dialogue And Dialogics In The Work Of Condé And Beveridge." Art&Amp; The Public Sphere, 11(2), 209-226. https://doi.org/10.1386/aps_00079_1.

McGuigan, J. (2011). "From Cultural Populism To Cool Capitalism." Art&Amp; The Public Sphere, 1(1), 7-18. https://doi.org/10.1386/aps.1.1.7_1.

Moma.org. (1990). 8 Mart 2025 tarihinden https://www.moma.org/collection/works/222169 veri tabanından alınmıştır.

Moma.org. (2025a). 3 Mart 2025 tarihinde https://www.moma.org/audio/playlist/326/4257 veri tabanından alınmıştır.

Moma.org. (2025b). 3 Mart 2025 tarihinde https://www.moma.org/calendar/exhibitions/350/installation_images/41604 veri tabanından alınmıştır.

Powell, R. (1999). *Black art and culture in the 20th century.* Londra: Thames & Hudson.

Schriber, A. (2019). “Those Who Know Don’t Tell: David Hammons c. 1981.” Women & Performance: A Journal of Feminist Theory, 29(1), 41-61. https://doi.org/10.1080/0740770X.2019.1571866.

Şahin, D. (2022). “Joseph Beuys’un Sanatında Yağ ve Keçe.” Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 27, 125-135. doi: 10.17484/yedi.1015346.

Wainwright, L. (2024). “African Art As Found Object.” Burlington Contemporary Issue 10, 3-26. https://doi.org/10.31452/bcj10.wainwright.african.art.

Wattis.org. (2025). 3 Mart 2025 tarihinde https://www.wattis.org/our-program/on-our-mind/david-hammons-is-on-our-mind-2016-2017/introduction-by-anthony-huberman veritabanından alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This article examines how issues of racism, social inequality, and identity in America are critiqued through the artistic practices of African-American artist David Hammons. Hammons addresses themes such as the representation of the black body, the visibility of black culture, and the construction of identity through everyday objects and performance art. His works question the historical and structural dimensions of racism, revealing the multi-layered, resistance-filled structure of black identity. His art blends social criticism and symbolism, inviting the viewer to question stereotypes. This study aims to highlight Hammons' critical stance against racism and the potential for social transformation through his art.

Method

In this study, David Hammons' art has been comprehensively analyzed using qualitative research methods. First, the artist's works from various periods were examined visually and conceptually. Themes of racism, identity, and social criticism were evaluated through the context of the works' production, the materials used, and their symbolic content. Additionally, Hammons' performance art and use of found objects were specifically addressed, and the social and cultural meanings of the works were analyzed.

A literature review was conducted to evaluate the views of art historians and critics on Hammons, and the role of art in the fight against racism was discussed within a theoretical framework. Through this method, both the aesthetic and political dimensions of Hammons' artistic practice were comprehensively revealed.

Findings (Results)

David Hammons' art presents a powerful and multi-layered critique of racism. In the works examined, the representation of the black body, sensitivity to social injustices, and the visibility of black culture in the public sphere are prominent. Through found objects and performance art, Hammons exposes historical and structural racism while confronting the viewer with stereotypical prejudices. The symbols he uses in his works question issues of identity and belonging, resisting social norms and producing alternative meanings. His performances draw attention to economic exploitation and cultural objectification, revealing different dimensions of racism. Hammons' work allows viewers to question their own thought processes and recognize the systematic

dimensions of racism. These findings clearly demonstrate the scope and impact of the artist's critical stance against racism.

Conclusion and Discussion

David Hammons' art is an important form of cultural criticism that deeply examines the complex structure of racism, its historical origins, and its current social effects. Through found objects and performances selected from everyday life, the artist reveals the invisible violence and systematic exclusion experienced by black bodies. Hammons' works appeal to both individual and collective memory, making visible the multi-layered and resistance-filled structure of black identity. In this respect, Hammons has a significant impact not only in the art world but also in the social sphere.

The works examined show how the black body has been objectified in various ways throughout history and how the invisibility and violence it has experienced in the public sphere can be reinterpreted through art. For example, the work “In the Hood” is a silent but powerful narrative of the violence and othering faced by black men. By choosing to create existence through absence rather than directly showing the body, the artist elevates himself to the position of guardian of historical memory. This approach invites the viewer to both empathize and question.

In Hammons' performance art, the black body is redefined with a critical stance against commodification and economic exploitation. The “Bliz-aard Ball Sale” performance strikingly exposes the objectification of black identity in the market economy, while the “Body Prints” series questions the representation of the black body in visual culture. These works reveal the social and cultural dimensions of racism beyond individual experiences. Hammons uses ordinary objects and body prints to take the viewer beyond familiar narratives and open up different ways of thinking.

In terms of social criticism, Hammons works with symbols and rituals to increase the visibility of black culture and keep historical memory alive. Works such as “Higher Goals” and “Public Enemy” highlight the tensions experienced by black identity in social and political spheres. In particular, his work “Public Enemy,” which reinterprets the American flag, exposes the exclusionary policies inherent in national identity. With these works, Hammons provides an artistic perspective on the historical and contemporary struggles of the Black community, calling on the viewer to become aware of these struggles.

His work in the field of identity and symbolism encourages deep reflection on how belonging is constructed and how this construction relates to social hierarchies. The work “African American Flag” challenges American national symbolism and questions Black Americans' understanding of identity and belonging. Hammons reshapes the meanings of colors and symbols in their

historical context, moving beyond traditional narratives and offering an alternative perspective. The installation "Whose Ice Is Colder" draws attention to how ethnic identities are intertwined with economic competition and social relations.

The article's findings show that Hammons' art is not merely a form of individual expression, but a powerful tool that exposes the multidimensional nature of racism. Hammons questions social norms through symbols, the body, and performance, raising the viewer's awareness of the systematic dimensions of racism.

In this context, Hammons' art serves as a call for social transformation. His works provide a platform for the audience to question their own prejudices and understand the experiences of different identities. The artist's works not only open up new horizons in the visual representation of black identity and culture, but also continue to challenge the structures and policies that perpetuate racism.

Finally, Hammons' art demonstrates how effective art can be as a tool in today's struggles against racism and discrimination. His practices combine historical burdens and contemporary issues, proving that art can contribute to political and social transformation processes.